

BACKLUND, JOSEPH
MEDELPADS PRÄSTSÄLLSKAP

**Strödda tankar om sambandet mellan
folkskola, industri och fattigvård / yttrade
vid Medelpads prest-sällskaps första
allmänna sammanträde i Sundsvall den 1
mars 1843 af Joseph Backlund**

Sundsvall : L. Blomdahl
1843

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Ex. A

Udders.
Folkrik
(Bij)

Strödda Tankar.

om

Sambandet mellan Folkskola, Industri och Sattigwård;

yttrade wid

Medelpads Prest-Sällskaps första allmänna
sammanträde

i Sundswall d. 1 Mars 1843,

af

Joseph Backlund,

v. Contr. Prost.

På fleres begäran till Trycket lemnade.

(Pris: 12 ff. Bico.)

Sundswall, tryckt hos E. Blomdahl, 1843.

4

Förord.

Wäl wetande, att hwad från trycket utgifwes, genast är hemfallet under allmänna Kritisens domstol och gisel, må Sörfattaren blott gå till mötes med den erinran, att denna fragmentariska och nog swäfwande eller kringslående framställning af ämnet, i ennfamiljär Frets af Kamrater, hwarken tillegnar sig anspråk eller namn af ett formeligt tal. Hade afhandlingen, ehuru icke onyttig till läsning för folket, från början varit dertill ämnad, så hade Sörf. lika lätt kunnat som han bordt undwika en hop s. E. termini technici eller Konstord ur främmande språk; hwilkas betydelse den uppmärksamme läsaren dock lätt fattar af sammanhanget, åtminstone ungefärligen eller så wida, att noter skulle varit öfwerflödiga. Wigtigare är och blir, att hufwud-idén eller förslags-uppgiften af sakkännare strängt och rättwist behandlas, för att stå, eller falla. Tiden är och inne att kunna med liten öfwerkostnad på en gång verkställa eller dock grundlägga mycket godt. Måtte det åtminstone icke ske illa!

(Anm. Blott af tillfällig brist på skäligen godt papper, har en del exemplar måst tryckas på samre.)

Kungl. biblioteket

0 0000 000099300

Bröder!

Då jag nu skall fullgöra ett åtagande, får jag först anmärka, att ämnet hwarken är hwad man kallar wetskapligt i allmänhet, ej heller theologiskt i synnerhet. På wist sätt eller i anseende till den Heliga Skrifts praktiska fordringar af samhällsmänniskan i närings- och fattigwårds-wäg kan det kallas Bibliiskt. Och på grund, jemte Bibelens, af Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga om Folkundervisningen i Riket, är det både sacerdotalt och pastoralt, samt innefattas i följande önskan:

Att Folk-skolan ställas i möjligaste samband med industri och fattigwård!

Uppfostran gäller både kropp och själ. Är den ena sjuk, samt i brist eller bristfällighet och nöd, så är icke heller den andra rätt frisk och färdig eller, — om jag så får säga, — wälbestäld. Här är fråga om folket; således huswudsfrågan och närmast om allmogen, så i Städerna som på Landet. — Ja, folket och dess undervisning, — en stor betydelse, ett swärlöst problem!

Man föreställa sig en Bonde, — kanske rättare ett Bondämnne, — eller hwem helst af arbetsklassen, som på sina fem fingrar kunde till och med maximum af en wederbördig Skolmästares bokliga åligganden eller stycken; men icke wisse förståndigt wända sin hand till det ena eller andra af sitt mångfaldiga näringsyrke, ej ens hade aning, åsigt och öfwertygelse om dess beskaffenhet och kraf, — samt å andra sidan en, som kunde kallas mästare eller ärminstone verk-gesäll i yrket; men icke kände minimum, ej en bokstaf utaf det förra eller hwad christelig och medborgerlig kunskap tillhör: hwilken besynner:

lighet, hwilken disharmoni, hwilken ensidighet och olämp-
lighet!

Utän att wara eller ställa mig ibland dem som i af-
seende på folket eller allmogen rådas för ljuset, — liksom
wore det ett ondt i stället för ett godt, — må jag dock
bekänna, att jag ingalunda yrkar hwad som kunde kallas
för mycket, såsom icke heller ofskadligt, liksom des
mest
fatts eller för litet. Nej! Ufwen här gäller: måttan i
allt är en dygd. Men bruket må icke förblandas med
missbruket; ej heller det sednare upphäwa det förra!

Beträffande åter allmänna föregifwandet, sentriar-
nen, skrifet och skuggrådsblan, att den, som fått lära nå-
got mer än far och farfar wisse, så gerna wille bli hers-
re, anse sig för god, för skadlig att arbeta, o. m. d. så
börjar allmogen sjelf allt mer och mer inse och erkänna,
att wisa kunskaper, wisa insigter och derpå grundade
färdigheter dock genast äro nyttiga, samt att en närings-
idkare utan dem aldrig skulle rättsligen taga sig fram,
— åtminstone icke så wäl som deras innehafware. Och
hwad särskildt angår herreslysnaden, herrestapet, hwar-
med mången af allmogen, lika fäkunnigt som oerfaret,
lika egennyttigt som orättwist, ofta menar: hafwa litet
eller intet att göra eller ombesörja, eller till och med slå
dank, samt äta och fodra sig på allmogens bekostnad, till
hwaras ytterligare förtungande man blott skulle hitta på
eller uppfinna nya syflor, nya löner, nya onera o. m.
d. så qwäses en sådan lusta både lätt och snart af den
herren magen; äfwen som man både lätt och snart finner
en allmän tillämplighet af Apostelens warning: "fare ic-
ke hwar man efter att wara lärare!" — måtte man af-
wen i Emerige lära sig, att icke anse något löstigt nå-
ringsyrke för skamligt, förakligt, nedrigt och under we-
derbrändes wärdighet!

Men liksom det länge warit samt ännu är en benig
och obefwarad fråga att kunna bestämma och utpunktera
hwad man kallar commercium och harmoni mellan krope-
pen och själen, såsom icke hwar för sig — märkom det

wål! — utan tillfammans utöfande ett helt eller menniskan; så blir det icke heller lätt att i förevarande åmne, såsom beroende af så många både inre och yttre omständigheter, träffa den rätta och bästa medelvägen, — ett lagom.

”Vi stå på forntidens arlar” . . . sade på sin tid, — ännu i mannamäns, — en Swensk filosof. För närmare 200 än 100 år sedan finnes allmoget hafwa begärt Barnskolor med flitliga Præceptorer, samt anslag till deras underhåll; hwilket ärende Kongl. Maj:it icke allenast remitterade till Dess Subernörer och Landshöfdingar, att med Biskoparna och Consistorierna derom respondera, utan ock snart förordnade om det ena och andra. Ut i Kyrkolagen och dertill hörande författningar, — att neml. en Kloctare skall wara boklård, kunna skrifa och undervisa, eller såsom det widare uttryckes: wara så inrättad i sina Christiendomsstycken samt läsande och skrivande, att han dermed kan gå Sörsamlingens ungdom behörigen tillhanda, drifwande med all flit och trohet barnalåran, — ligger således fröet, roten och stammen till det träd, som nu mera, rått och tillbörligt, äfwen fått sine Apologifliska grenar. Så måste Läraren, jemte kunnighet i rätte och wälskrifning, ega fullgiltig insigt och ådagalagd färdighet, att tillika undervisa uti fysisk och politisk geografi, i säker öfversigt; — fäderneslandets historia och hufwuddragen af allmänna historien; — räknekonsten, så wäl theoretiskt som praktiskt, till och med sammansatt regula de tri uti hela och brutna tal; — allmänna begreppen af geometri och linearectning, samt naturlåran; äfwenom han bdr ega kännedom om wexelundervisningsmetoden, jemte flitlighet att undervisa uti entel gymnastik och kyrkosång, äminstone med begagnande af de i sednare tider här till uppfunna hjälpermedel. . . Och de barn, hwilka af fattigdoms hindras att undervisningen längre tid begagna, eller sakna erforsderlig fattningsförmåga att förwärtwa det fulla kunskapens mått, undervisningen erbjuder, böra, då de lemna skolan, äminstone hafwa inhemtat nödig kunskap i ren och flytande innanläsning af Swenska språket, så Latinsk som

Svensk stil; — religionskunskap och Biblisk historia till den grad, som erfordras, för att kunna hos Presteskaret börja den egentliga nattwardsläsningen; — Kirksång . . . Kristwa, samt de fyra räknesätten i hela tal.

Lika litet kunna allas själar som allas kroppar stöpas uti ett och samma mått. Wisstigen och wälgrundadt har derföre högstberörde Stadga, i afseende på lärjungarnas prästfanda, lemnat ett fritt och rymligt fält emellan maximum och minimum; hwilket sednare ju sansnerligen icke är större än som måste önskas befinteligt äfwen hos tiggarebarn? I öfrigt är ock Stadgan både liberal och kommunal.

Ju mindre man således, i afseende på barns sätande i Folkskolan, bär grufwa sig för widare twång, än hwad hwar och en positiv lag måste förelägga menniskor, som ej heldre stulla wilja lyda ewangelium; desto mer måste man ogilla och undwika allt, som kunde wara för mycket eller för litet sagdt öfwer hwad redan är lag, — wore det ock icke annat, än hwad en Korrespondent ifrån Norrbotten, ehuru med erkännande efteråt af folkskolornas nytta, läste Herndsands-Posten producera, huru "småbehändigt det skall blifwa att höra de trasiga barnen resonnera i historia och geografi, — på Kartorna resa genom Gibraltar och Dardanelerna, — eller en Bonzdes utlärelse hos en Prest, att slike funderingar, neml. folkskolorna, tyckes wära Påfwiskt" — — liksom hade något sådant disponerat de första och sista motionärna i ämnet?! — Swertom, swertom! Och man kunde heldre fråga: hwad ondt uti resonnemanger och tankeresor m.m.d. då wederbörande snart måste ödmjukligen finna, icke allenast huru litet de sjelfwe i det hela kunna, utan ock att hwar och en af deras medlärjungar kan wnra lika god, om icke bättre? — Också något lärorikt! — Deputom sammanblände man icke Skolmästarens tillbörligt höga kunskapsmått med Skolebarnens; icke heller fäste man sig blott wid bokstafskrokar i sand, på papper, — eller wid geographiska punkter — eller wid historiska fragmenter, — eller wid ziffrens regulariska uppställning, — eller wid geometriska figurer, — eller wid gymnastiska manövrar,

— eller wid musikaliska tontecknen och instrumenter; ehuru formen, såsom medel, ofta är så nödwändig för wäsendet, såsom ändamål, att de stundom liksom identifieras eller utgöra dessamma; — utan man sträcke sig till den werkan och påblid, som det ena med det andra i allmänhet, samt såsom resultater, måste hafwa på det hela: ty en god och syfteslösa gymnastik eller exercis för kroppen är och blir ju icke heller fruktlös för själen, till dennas utveckling och spänstighet eller åtminstone attention? I sådant afseende, dock utan att i otid slita barn ifrån fäder och mödrar, eller uppöfwa tjuifinnet till en leflig konst, kunde man lära mycket af det hedniska *Sparta*; ännu mer af *Athén*, samt af medeltidens och sednare tiders Tornérspel och idrotter m.m.d. äfwen i Sverige.

Jag är för mycket intresserad och intagen i den goda och tacknämliga sakens wäsende, för att i des form söka luckor. Kun wille jag dock finna för några öfningar, — till och med fordringar, — isynnerhet för en den intimaste och angelägnaste, neml. att den djupt naturliga, högt menfliga, rent christliga och äfwen praktiskt erkända föräldra-undervisningen eller pligten dertill måtte hafwa blifwit uttryckligen förordad, upplifwad och lifsom functionerad. Ty om det ock wore beräknadt eller kan sägas ligga i sakens natur samt i ändamålet och resultatet af reqleringen, att de barn, som efter en half mansålder blifwa föräldrar, skola kunna desto bättre underrisa sina barn i hwarjehanda; så borde ju dock ej allenast anden, utan ock bokstafwen recommendera, fromt hålla, förhålla och inskräpa somma föräldra-pligt, föräldranöje och föräldra-ära, såsom folkundervisningens både hjertrot och hjertblad? — Mätte åtminstone inga föräldrar, bland hwilka så många kunna, efter ordspråket, liknas wid haren, anse eller ens förmoda berörde skyldighet nu eller någonsin wara dem aflyttad eller på andra belt och håller öfwerflyttad! Mätte icke heller sådane Landsklockare, som hwarken skule kunna eller wilja förestå folkskolan, söka undkomma eller bortadvoera deras gamla, aldrig upphätna, laga skyldighet att äfwen underrisa; så lätt dem wara må, att wid laga lönesförmoner bibehållne warda!

Men fruktom icke. Ty dermed att en gammal skola blifwit utwidgad, eller en ny inrättad, är ingalunda sagde att Kloclare, såsom endast sådana, skulle wara befriade ifrån något af de tjenste:åligganden eller stycken, som förre den 18 Junii 1842 finnas dem föreskrifna. Och om ett Pastorat af flere Socknar med instränkt eller mindre widsträckt omfång skulle förena sig om en fast skola med sårskild lärare, hwilken eger att i årlig lön åtnjuta minst 16 L:r spannmål, hwaraf hälften råg, nemligen 8 L:r i natura och 8 med 53 Rdr 16 st. Bco, jemte tjenlig bostad och nödigt bränsle, sommarbete och vinterfoder för en ko eller, såsom surrogat härför, ännu 2 L:r spannmål, samt, så widt sig göra låter, ett tjenligt jord:land, dels till brukning för eget behof af jordfrukter, dels till underwisning i trädplantering och trädgårds:skötsel; så kan och bdr och hinner Kloclare desto lättare sköta en underafdelning eller förberedande klass af skolan, i synnerhet för fattiga barn, antingen ambulatoiskt eller annars der han bor, eller ock ömsom. Så kan äfwen han hafwa sina hushörhörrotar, — sjelf liksom en mellanlänk mellan hemskolan och den egentliga folkskolan eller Kommunens Apologisti, — sjelf en hörare af barnens hemlexor och sådana's förefattande, — sjelf liksom en Adjunct åt Skoleläraren, i fall denne, såsom Stadgan ock innehåller, är Prest på stället? — I ekonomiskt eller kostnads:afseende måste ock en sådan reglering, ej allenast qwitka Församlingen lika, emedan den i alla fall måste utgifwa bägge lönerna, om dessa ej öfwerstiga 50 L:r; utan heldre med bifall och benågenhet accepteras, emedan många's barn, sålunda förberedde, ofta blott skulle behöfwa på ett och annat ryck utrustas till den mer eller mindre aflägsna skolan, för att examineras och documenteras? — Imellertid skulle den otidsfruktan och otids:klagan, som icke allestädes will hålla sig tyst, så moderas och berämnas, att alla och hwar och en snart skulle både erkänna och bekänna, att det hela med sina delar hwarken war annat eller mer, än just som det borde wara.

Det war ju äfwen en god och wälsignelserik idé, att
wid

vid Folk-skolan skulle vara tillfälle för trädgårdsförelse,
— horticultur, — såsom städande i närmaste samman-
hang med åkerbruk, — agricultur, samt hwad efter
wåra Föreläsningar för fulla 100 år sedan här namn af
Landscultur, således också ångsförelse, med hwad
mera till det ena eller andra höra mände: — en idé som
icke allenast fäster uppmärksamheten på det lilla, som i
wår landsort redan sågnar öga, lukt och smak, samt med
nöjet parar nyttan både för kropp och själ, medelst upp-
friskande, ja läkande kryddor i mat och dryck; — ej hel-
ler blott förer aptit och tanke på dylika ännu finare sa-
ker i södra Sverige och södra Europa, — eller till de
tider, då Salomo så förtjust och förtjusande sjöng om
örtagårdar, blomster i Saron, rosor, liljor och lusta-
gårdar, — eller då Israels Gud lät bjuda sitt förströ-
da folk att åfwen i Babel plantera trädgårdar och ä-
ta af deras frukter; — — utan ända till Eden, den
Herren Gud hade planterat. . .

A propos. Här, — ty Skaparen wiste nog, hwad
till han åfwen skulle sätta sitt fallna beläte, — här gafs
ock det första generalbudet för människan i alla hennes
lifsdagar, att nära sig med arbete och möda; hwilket sed-
nare ord i wårt språk ju åfwen medgifwer en mildare be-
tydelse än den af wedermöda, nöd och bedröfwelse, —
ja, en betydelse liksom blandad med nåd, godhet, kärlek
och wälsignelse, betydelsen neml. såsom själfiwa uttrycket
endels antyder af bemödande eller användande af både
själs- och kroppskrafter till verksamhet; således ofta, som
man säger, ett kår t b e s w ä r, liksom samlandet af ett
capital för räntans skull, ett säningsarbete med gladt
hopp för skördens skull? Wänte ortens inbyggare hörsann-
ma kallelsen och begagna tillfället i trädgårdar samt på
åkrar och ångar, i och för allt hwad wårt klimat med-
gifwer! Ty detta klimat skall ock derigehom medgifwa e-
gen mildring och förbättring, samt liksom respectera och
hylla arbetarens möda. Och då den Kongl. Stadgen på
bjuder försnämnde förelse eller cultur, så följer ut deraf,
att Folk-skolans föreståndare bör besitta hwad jag för

forthetens skull här wille kalla ett theoretiskt a b c d i det rationella och chemiska deraf, — måtte dertill äfwen läggas något i och för de andra culturerna! — ett a b c d, hwartill ingalunda skulle behöfwa uppfinnas nya bokstäfwer, utan blott de gamla samlas och ordnas i blifwande folkskolastiska lärobok. Mätte wederbörande under tiden uppgöra en wederbörlig sådan, med möjligast mycket inom samma yrmor, samt klassiskt, på det fattige föräldrar och fattige barn åtminstone ej måtte behöfwa bekosta en så stor och afsträckande mångfald och ombytthet, som egt rum, — att ej säga graferat, — wid Mikers lärdomsskolor!

Hierestådes gör sig den tanken mer och mer gällande, att Klofaren, såsom tillika Socknesskollmästare, bör bo och underrisa i Socknessugan; — wälförståndes att denna bör wara eller blifwa för ändamålet tjenlig, och hwarigenom allmogens äfwen kunde i sin mångfaldiga bygnadsstyldighet erkara någon lindrina. Will åter Klofaren intetdera, ej heller kan hafwa tjenligt rum wid sin bostad anuorstådes; ware han dock pliktig att för närmasse rote eller rotar dageligen under läseterminerna infinna sig i Socknessugan, der han desutom, såsom boende med hustru eller piga, icke allenast kan wara nyttig i och för hwarjehanda industri och yrkesamhet, handlednings- och tillsyningswis, utan äfwen wid fattigwården; hwarom strax mera.

Inwid Socknessugan måste ock lätt kunna præsteras en för omberörde ändamål tjenlig täppa. Och då en Passor alltid måste finnas willig att äfwen i ekonomiskt afseende gagna skolan; så skulle wäl ett sådant gagn föga lättare kunna åstadkommas, än genom upplåtande på ena eller andra sidan å Prestbordet af ett odlingsbart, om icke mer eller mindre odladt, större eller erforderligt jordstycke, hwarigenom allmogens åtminstone kunde befrias ifrån skyldigheten att bestå foder för en eller annan ko; hwilket jordstycke då tillika blefwe en god experimentalform, pro exercitio både till kropp och själ; således äfwen för egentligt arbete, om ock ännu blott i miniatyr, samt endast under wisa årstider.

Men fältet eller tillfället widåar sig genast, samt mer och mer. Ty wid Prestgården, hvars Innehafware i alla fall måste ålita legdt folk, är diwerse arbete alltid för handen, såsom wedhugning, gårdselflyfning, störbarkning, granrisbackning, stenbrytning, dikning, stängning, artificiell göddelberedning o. m. d. för manspersoner, samt för qwinnor likaledes diwerse. Och widare wore inrättningen ett godt adresscontor på arbete inont districter, till och med utom, antingen under fattigförörjningens firma, control och liqwid, eller annars genom accord med wederbörande: — i förra fallet efter taxa, hwilken wäl å ena sidan ej må vara så låg, att ej ens den flitigaste arbetare skulle kunna berga sig för dagen eller tills han sig bättre försett, emedan inrättningen tillika måste betraktas såsom en interimshjelp och öfwegångsansstalt; men ock å den andra icke så hög, att wederbörande, — Ereti och Plei, — legio är deras namn, — skulle finna lust och räkning wid att ligga eller lägga sig inrättningen till last. Nej! Här måste pragmatiskt inläsas: "Den som icke will arbeta, skall icke heller äta."

Ännu ett a propos. Det är neml. anmärknings- och minnesvärdt, huru Bibelen, — måtte man tro des predikan! — icke allenast huder och förehåller menniskan hwad hon äfwen i tafamlig närings- och uppehållswäg har att ålta uppå, för sitt bestånd, sin wålmåga och lycka; utan ock warnar både för orsakerna till och följderna af motsatsen. I förta fallet heter det omhuglan, försorg, arbete, idoghet och flit, så ock seder eller att vara sedig; hwilket sednare ord, efter en gammal god förklaring, utmärker en sådan, som är wäl uppsödd eller uppsoftrad, förständig, klok, årbar och renlig, skicklig och alforsam; åfvensom det heter: dygd, vara dygdig och dygdesam, neml. i bemärkelse af att vara dogse eller duga till något godt och nyttigt, både inför Gud och menniskor. Men i sednare fallet heter det: lättja, lathet, tröghet, oficklighet, odygd o. m. d.

Man läse t. ex. några ställen i Ordspårskboken. *)

*) 10: 4, 5. — 12: 24 etc. — 13: 4. — 19: 5. — 21: 5. — 22: 6. — 24: 30. — 26: 14 etc. — 28: 19 — 30: 25 etc.

Men hvarför icke här upprepa dem? — "En idog hand gör rikan, men lat hand gör fattigan; — en idog mans anslag draga till ymnighet, och en idog qwinna är sin mans krona; — de trifne få nog, och en trifwen hand skall warda wäldig; — men lathet förer sömn med sig; den som far efter art gå fåfåna, han skall få fattigdom nog, och en fåfång själ skall hunger lida; — den late wänder sig i fången, likom en dörr på gångjernen; han gömmer sin hand i barmen, och det warder honom swårt att föra henne till munnen; han tycker sig wisare waro, än sju, som lära soder; han begärer och får intet; ja, han dörr öfwer sin önskan, ty hans händer wilja intet göra" . . .

I samma anda, och utom hwad i Stor:katchesen hörer till hände budet, solar och Syrach. *) — "En lat människa är likasom en sten, den i träcken ligger; och den honom upptager, han måste stryka händerna derefter. Derröre, lär ditt barn, och lär der icke gå fåfångt; att du icke deröfwer kommer på skam." — — Ifwen som han har ett annat ord i sinom tid, en warning, tillämplig på ett mindre wäl betänkt förhållande här i landet, att för; åldrar i orsd lemna fastigheten är sina barn, hwilket icke allenast ofta bidragit till mängen jordbrukares obestånd, utan och den emellan wällat owänskap, lff och rättedån; gar: "Gif icke din son wäld öfwer dig, så länge du lef; wer, och öfwer gif ingom dina egodelar, att dig icke äng; rar det, och du måste bedja dem derom. Ty det är bättre att dina barn behöfwa dig, än att du måste se dem i händerna" . . .

I uppfostringswäg, till kroppen eller des uppöfning och drefering till skicklighet att uppfylla sitt kall, erbjudas äfwen exempel af djuren. Så anförer en Romerisk Poet, hurnsow örnen behjelper sina ungar till flygt, innan desä öfwerlemnas åt förmågan att hjelpa sig self; wa. Och under det många andra djur blott synas roa sig genom exercering med sin afföda, huru kan man ej

*) 22: 1 etc. — 30: 13. — 33: 20 etc.

komma på den tanken, att deruti ligger något mer än hwod som lösligen kallas instinet, — åtminstone en plansmeslig instinet, — att ej säga afstigt och ändamål!

Men öfwen här må den Wise tala: "Såsom man wänjer ett barn, så låter det icke af då det gammalt warder. — Gack bort till myran, du late, se på hennes seder, och lär! — Den, som församlar om sommaren, han är klok; men den, som i anden sofwer, han kommer på skam. — Ja, myrorna, ett swagt folk; likwål skaffa de om sommaren sin spis. — Runiler, ett swagt folk; likwål gödra de sig hus. — Och spinneleu wirkar med sina händer" . . . Och då somma Konung och Sedoläras re närmare will föra wederbörande till minnes och sinnes, hwad deras frid ritthörer, så säger han: "Jag gick fram om den lates åter, samt om den gales wingård; och si, der war intet annat än nåflor uppå, och muren war omkullfallen! — Då jag det så, lade jag det på hjersot och städade och lärde deraf: Så, will du ännu något liter sofwa, du late, och ännu något liter sömnig wara, och ännu något litet sommanläggga händerna till hwilo? — — Men armod skall komma öfwer dig, såsom en wandrare; och fattigdom, såsom en wäpnad man . . ."

Ja, si! Den wandrande wäpnaren är icke dödd; han går igen, i lebensgröfse, nu mera under namnet pauperism, — ett namn, som ej allenast anryder brödlöshet, nakenhet, huswillbet: utan ock lösaktighet både till kropp och själ, närings-öfstickighet, närings-olust, sorglöshet, hoglöshet, framlöshet o. m. d. — han går, han springer med Lunkentus-hjät, såsom en Centiman eller Fätte med hundrade armar och händer, — icke arbets; eller närings; händer, utan allena tårande eller att föra mat och dryck till hydrans semtio huswuden eller minnar. Och om något af dessa huswuden afbugges med wanligt eller dåligt swärd, så uppkommer snart ett, om icke flera i skället. Här måste swedas och brännas, för att icke blott häms ma wäkten, utan ock i möjligaste mätte utöda odjuret, åtminstone spåka och betwinga det ott betjena sig sjelft, så att det alldrig måtte slå under sig och uppåta rätt wederbörandes fattigdel.

Härvid, och för att icke ådraga mig anseende af att vilja på barbariskt och obiblistiskt till wåga, får jag oförgröpligen anmärka, att jag åfer fattiga under twåne ne hufwudrubriker, neml. 1:o sjuke, ålderdomsbräcklige och till allt arbete oförmögne, de der således, jemte barn, böra under hospitalitetswård; och 2:do alla öfriga, halftredje, fjerdje och riondedels fattiga, desfa i twåne klasser, t. ex. sådana, som vilja, men icke kunna, samt sådana, som kunna men icke wilja sig och de sina wederbörligen försörja; för hwilka sednare också erfordras, åfwen som här måste kunna utfinnas tjenliga medel, — ja, tjenliga medel.

Allmosor deremot eller barmhertighetswerk böra wäl aldrig upphöra; kunna det icke heller. Men eburn Christus ägna ord i Bergspredikan egentligen beröra sinnelaget och sättet hos allmosogifwäre och rättfärdighetsödrare, kunna de dock i fattigwårdswäg tillämpas, neml. "att hafwa aft på allmosan," så att denna åtminstone ej måtze, — såsom ofta händt och händer, — blifwa ett byende, en kudde ett bolster, en hel säng åt pauperismen? — Bort det! Och utan att fattigwården skulle bli dyrare eller ens beswärtigare, måtte den ju ställas på en annan och bättre fot? Ja! Den kan och bör, i stället för passiv, blifwa activ, samt åfwen disciplinärisk.

Men sådant sker ej med blotta ord och fager tal och digra Committés-lunor, hwilka så ofta heldre tjent at: pungflå, än att rikta wisa kosor. Och likfom Kristus sjelf till de sårånga på torget åfwen sade hwart de skulle gå, för att så hwad skäligen war; så måste man och, innan man med christelig öfvertygelse och godt samwete kan eller bör bortskrä hwarje fattig, hungrig, törstig och halfnaken ifrån sin dörr, kunna anwisa honom både medlet och sättet för ändamålet, samt icke allenaft hafwa förjt för medlers bänflighet, utan och för wederbörandes för måga och skicklighet att detsamma begagna; — Annars agerar man den christeliga kärleken biott med ordom och tungone, men icke med gerning och fanning, eller såsom det och både spegelklart och slående förehålles: "Om nås

hon sade till eder: går i frid, värmer eder och mätter der; men gåswe likwól inter hwad lekamen behöfwer, hwad hulpe der"? Och efo swarar: hwad hulpe der? Man måste således det ena adra, och det andra icke låta: man måste, med ett ord, icke allenast förja för själens spis, utan ock för kroppens föda. Ty likfom det hjudes att öfwa sig i gudaktigher, så hjudes det ock att icke drifwa sáfånga, utan arbeta i stillhet och äta eget bröd, samt icke wandra offlackliga. Äfwensom en förnufsig omsorg, — icke sorg, ångslan, qwida, jämmer, skrån, sånig åflan, hednistka och hopplösa klagowisor, — för morgondagen är så innerliat, så logmesjigt förenad med ewangelium och en sann christendom, att det om en person af motsatt förfarande heter: "han hafwer försakat tron, och är argare än en hedning."

Äter ett apropos. Ibland de största offlack i Samhället är wiserligen bestande och tiggeri. Wi hafwe Lazarus och Författningar deremot; måtte de efterlekwas och nödortstelen förhörras! Dock, bland annat, icke så, att Församlingarna skulle straffas med att bestå skjut och tractamente åt dessa Lagens öfwerträdare, dessa extravaganter, som så gerna lärdas, för att åtminstone så äka halfwa wägen eller tillbaka; utan heldre såsom i Ryssland, der wederbörande kännas skyldiga att gå till tofs, för att söka syfvelsättning, samt måste arbeta för födan äfwen åt medföljande ordnings- och tillsyningsman. En drastisk fur, en pragmatisk minneslexo! — en fur och lexa, som äfwen i moraliskt afseende måste medföra en god werkon emot hwad som heter: "sáfång gå lärer mycket ondt," samt för en annan låra: "Den der stultit hafwer — hit hörer ju äfwen dogstjufnad? — han stjåle icke mer, utan heldre arbete med sina händer det godt är." ..

Wenera att hwarje Församling, således hela Swerige, skulle på en wif dag efter det man erhållit nya fattigwårdslagen, — måtte denna snart wara fullgånge eller ärig och offlack nog ost wisa sig på linan! — att skära all gårdfart i berlings- och tiggeriwäg, samt i stället för almisor affpisa wederbörande med anwifning på

arbete; hwart skulle lättingar, daadrifwäre, matwifofunn-
gare och wedertlikor taga wägen först inom Kommunen,
der de till och med wöre ökände, och sedan utom den-
samma, der de ej kunde wederbörligen eller löffigen sig
documentera? — — Frågar någon: Det är ju hårdt? så
swaras: men rättwist. Ja, dubbelt rättwist och tillrät-
tawisande, emedan straffets ändamål är att både afsträc-
ka och förbättra. På så sätt kunde ock hwarje Kommun
bibringa sina wederbörande en rätt correctionistisk under-
wisning, så att man åtminstone ej behöfde utwidga, utan
heldre sänge instränka wära theoretiskt så beprisdade, men
praktiskt icke så priswärda, fastän kossamma och, genom
förlusten af så många arbets-ormar, beklagliga Correc-
tions-kaserner, — att ej säga palatser, — jag menar äf-
wen dem, som lofwa eller hota att blifwa.

Här är hwarken ställe eller behof att utreda de män-
ga och mångfaldiga fattigdoms-orsaker. I allmänhet
må dock nämnas: en lössaktigare uppfostran både till kropp
och själ, än fordomdags; — falsk filantropism; — en
liberalism, som skundom heldre borde heta libertinism,
skundom servilism o. m. d. Eldimmom icke heller bränn-
win, samt fylleri och dryckenskap dermed, hwilket gifwit
någon anledning att kalla det hoga Norden en stor frog!
— — Mätte formen eller den politiska Lagstiftningen
komma nykterhetswäsendet till nödig och nyttig hjälp,
för att angripa det onda, — en annan lernwisk hydra,
— ifrån alla håll, utifrån som inifrån! Mätte äfwen i
Sverige komma sådana hjertan och tankar, som redan
sträfwä att göra sig gällande i-Norrige, neml. att bränn-
winet skulle, efter en viss tid, audeles afsträffas och upp-
höra såsom allmän dryck! Man kunde ju åtminstone förs-
öka att tränga det, eller instränka fältet medelst den gann-
la goda kraftdrycken och kraftsoppan öl, NB wederbör-
ligen eller efter konstens och kunstarens regler tillwerkodt; i
hwilket afseende wär store Linné icke allenast gaf kända
recommendationer, utan ock önsföde, att hwar studerand-
de yngling måtte, för konstens utspredande, lära sig baka
de brygga och baka? Mätte man äfwen häruti få
exem:

exempel och efterdöme ifrån modernas stad, Paris, hwarest en ölbruggningsprofession redan blifwit inrättad, i akt och mening att tillika och wetenskapligen utplanta: ra konsten i provincerna! Ja! måtte man dock till en god början ställa brännwinsproductionen, således äfwen cons: funtionen på möjligaste miniatyr! Ty att annorlunda eller genom illusioner, elusioner och penndrag wilja befals: la en ynnig vara att blifwa dyr och mindre lätt åtkom: lig, der begäret, såsom man säaer, går öfwer upp: tuktel: sen, det är sannerligen af beskaffenhet att icke behöfwa eller här råla på ren Swenska namnstämpas. — Och säge hwad man will om tabellarist wiskhet o. m. d. att de små brännwinspannorna gjort och göra mera ondt, än de stora, så wittna både historia och erfarenhet, att så länge wårt k. Norrland blott brände och söp efter råd och lägenhet af landets producter eller till s. k. húsbe: hof, om ock detta war både falskt och syndigt, äfwen i afseende på ladugården, — så rådde det ännu swårare misshwexter och hårdar, än i våra dagar, ty det hade friskt eller åtminstone ofskändt blod i sina ådror, friskt mod i sitt bröst, triff styrka i sina armar; men sedan Konung och Ständer gjorde det till en lag, att brännwin skulle få hirtseppas ifrån alla håll, då wardt land och folk både i fysiskt, moraliskt och ekonomiskt afseende för: sämradt, förderfwadt, förnedradt, liksom under den be: ryktade kronbrännings- och kronsupnings-tiden, — förddmd och förddmelig i äminnelse! Och dessa störrsödar, dessa öf: werfwämningar, dessa syndastöder — — hafwa de kom: mit ur småpannorna, eller ur de stora? Hwar är ock nu den beprisade stora kraften i nordens?!

Såsom partielt swar å sista frågan, dock utan både förakt och förddmmelse eller allmän äreståndning, samt utan misströstan om hjälp, får jag anföra en del af en beskrifning öfwer "E r o s h a n k a r n a"; således just så: dant folk som i synnerhet borde karakteriseras:

Bor och ett ömfligt slägte här i Norden,
 som swår och slås och pratar högt om kraft,
 och tumlar lustigt om på fosterjorden;
 ej fullt af fröjd, men fullt af brännvinsfast.

När mannen går, att supa och att sjuga,
 på krogen; hustrun drager inddans of,
 och swälter hemma i en gisten stuga;
 men super hon, då går det rent på tof.

Säg! Kan i denna swärm en främling finna
 de gamla stolta Göthers ätt? — Nej, tack!
 Han ser dem, ej af kraft, men finfel, brinna;
 han ser och ropar: twy, ett sådant pack!

Jag nämnde filantropism eller människokärlek, neml.
 en falsk sådan. Eller war det ej något diråt, som wid
 en af våra sednaste Nitsdagar mera wälment än wälbe-
 tänkt formerade öfwerwigt för affossandet af de ju äf-
 wen å andra sidan nyttiga Arbets:Utslagen? Man kunde
 äfwen fråga, på hwad laga grund de affassades? —
 Wälförståndendes att de i Sverige hwarken borde strifwas
 med blod, eller exseqwers med knutpiska, Men t. ex. i
 affeende på Statsutstylder, kunde de ju tjena såsom war-
 nande Profeter, samt såsom en käpp inwid hunden; hvil-
 ken käpp ofta ej skulle behöfwa rödas, blott den låge på
 sitt ställe? — Ja, mången, som annars kunde wilja reas-
 lifera det ironiska tillsyrkandet af N. N. att ingå på den
 s. f. solidariska ansvarigheten, emedan man sluppe bez-
 rala, blott man blefwe fattig, skulle såkert på något sätt
 söka præstera præsstanda, — jag menar mången sådan,
 som har ett godt capital i sin arbetsförmåga, samt äf-
 wen mycken tid att disponera, men wid uppbrödstermi-
 nen wanligen wet ställa så till, att hos honom hwarken

finnas penningar eller sådant penningars värde, som kan eller får tillgripas. — Twertom skulle berörde ansvarighet i möjligaste måtto winnas, emedan mången annan som behöfde legda armar, lätt skulle finna sig wid att på stället förskjuta wänligen mindre summor, blott han i sinom tid kunde lagligen eller med säkerhet påräkna arbetshjelp. Sålunda skulle Kongl. Maj:t och Kronan ej ens behöfwa wänta; ännu mindre gå i misfning om sit, — en misfning, en förlust, som dock i yttersta hållet kommer att drabba öfrige betalare, hwilkas antal ju heldre måtte ökas än minskas? Desutom skulle Församlingarna och deras Embetsmän ej behöfwa så ofta emot bättre öfwertrygelse underkita afstorningsklångerna. Och om waderbrände äfwen en eller annan dag skulle nödgas arbeta för half markgång, i fall de icke gjorde stål för mer, så skulle kuren troligen, så säkert, ej behöfwa ofta uppsrepas. Profit!

Långt ifrån att kunna wederbörligen beswara den antyddas hufwudsfrågan, tycker jag mig dock uti en lämpelig förening mellan folkskola, industri och fattigwård se en liknelse, en stymmelse till ett reelt, systematiskt och consequent uppfostringswerk, en pædagogik för folket. I stället för organisationsdetaljer, föreställer jag mig således en inrättning, der det för både yngre och äldre funnes något art, som man säger, ta händerna uti och sylla med, samt äfwen något för munnen; detta sednare dock icke wid dukadt bord, utan i matwaror, äfwen förskottsvis, för dem, som i sina hus och herbergen böra förarbete eller förädla diwerse rudimaterier; — en inrättning, wäl icke med någon polyteknisk werkstad eller fabriksmessig material och instrumentkammare, ty sådant skulle flestakådes öfwerstiga de hållandes eller betalandes förmåga, och således werka mehnligt äfwen på den bästa wilja; men med tillfälle för gofkar att handtera knif, yxa, hyswel, horr o. m. d. wære det och blott att göra swafwelsfickor, stoppliggjar, byttspinnar, wäderhanar, äffkalkar o. s. w. samt för stickor att handtera sy eller stoppnål, kardor, spinnrock, bandsted eller bandwåffel . . . ty med

egentliga wäffstolar o. d. bdr inrättningen icke betungas
eller des rum upptagas.

Alla barn i bdrjan, heter det. Och må det tillätas
mig att här ur minnet upprepa hwad jag i första post-
ären läste uti en gammal arithmetika: — — —

Konsten äras i all land;

konsten är ej tung att bära;

konst är bäst i ungdom lära;

konsten gör en ärad man.

Kloker kan af konsten pröfwas;

konsten kan af ingen röfwas

genom sjöndd, eld och brand.

Hon uppbygger land och städer;

hon består i alla wäder

och är fri från tjuftwars hand. — Ufwensom en
strof ur en gammal wisa lyder sålunda: "Den intet har
lärt är allom led."

I lärdomswäg eller kurs heter det: Skola, Gymnas-
sium och Akademi, hwilken siffrämnda och ytterst har för
ändamål att göra wederbörande skicklige och behörige att
praktisera på egen hand; ty teorin, såsom ondwäsende,
är oändlig. Och fastän meningen nu ingalunda är att
göra folkmassan till en litterär Student-corps, kan dock
sambandslifwet, liksom menniskolifwet, kallas skolariskt,
gymnastiskt och akademiskt. Wätte hwart efter sin art
wara hwad det bdr och möjligen kan! — Kländrom då
icke heller högsta wetenskapliga instansen i jordbrukswäg,
jag menar Kongl. Landbruks Akademi, hwars inrätt-
ning hade ett så högt, så ädelt, så godt och wälgörande
syfte, — om och mången wille önska att den ätminstone

mätte sluta der den borde börja, neml. med Landsbruks-
skolor och Landsbruks-gymnaster; ty hwad more en Akade-
mi utan dessa? — Och om det är sannt, att wälbemälda
Akademi är så rikeligen doterad, att den till och med
skulle kunna representera både personel och pecuniär Stats-
lyg; mätte den äminstone dela med sig en anständig va-
luta för wederbörandes upphjelpande till activité! Ja,
den kunde ju så sönderfalla i Skolor och Gymnaster, att
den endast utgjorde en anständig och loflig professjons-
kammare, — naturligtwis med en lagom och omständes-
lig experimental-farm, för att ej endast agera theoretiskt
och på papperet, — en öfwer-facultet, en communica-
tions-byrå, en real-concordans, ett litet riksdépartement,
äfwen i affeende på utländska magter i ämnet?

Man talar, bland andra, om träd- och plantskolor,
hvilkas ändamål ju icke stannar wid blotta planterans-
der, såsom sådant? Industri-skolan wille jag dersföre falla
fot-skolans Gymnastiska. Och i hoppets perspectio, —
ja mer än hopp, ty "godt arbete, säger wisheten, gifwer
herrlig lön, och förståndens rot förgås icke," — måste
man wäl äfwen här kunna påräkna en frukt-tid? —
en tid, då wederbörande i skället för trasiga kläder och
trasiga påsar komma med hwarjehanda industri- eller bi-
närings-saker och husgeräds-saker, såsom laggfärit, forgar,
astar o. m. d. äwensom hwarjehanda klädnads- och be-
räknings-medel, såsom garnhårswor, stickstrunpor, wans-
tar, halmhattar, till och med wårnader, äminstone tras-
mattor, till hwilka sistnämnda de redan lätt använda es-
get förråd, samt kunna lätt förskaffa sådant af andra, —
allt till afhyring i Städerna och på Lander, der jordbru-
karen således kunde få egna desto flera stunder åt Nifers
hufwudwårdning, — eller ock till utbyte och hypothek wid
fattigwårds-inrättningen. Skulle ock denna för dagen
sakna tillfälle till warans afsättning, eller till och med
i första hand göra någon sjenbar förlust, så kan den ock
ofta nog hafwa snor winst eller äminstone ersättning; i
hwilket affeende, och ehuru hufwudwinsten ligger uti sams-
tellge wederbörandes konssfärdighet, man allaredan, ät

minstone en; och annan:städes, haft bughnande och animerande exempel.

Wid ifrågakarande trefaldighets-skola kan underwisaren, i synnerhet flockaren, äfwen i fattigwårdswäg wara till mycken tjenst och nytta, såsom underföreståndare, Bofhållare och Inspector på skället öfwer materialiers och matwarors utlemnande, samt arbeters emottagande och betalning, wäl stundom constant, men detta sparsamt eller med urskilning, emedan penningen så låte kan misbrukas. Kommer deremot någon af kända wederbörande och will förnytra erhållat förråd af mat eller kläder emot brännwin o. d. så är och blir han af rättfärdiga medmänniskor både bemärkt och behandlad efter förtjenst, såsom en stor, en dubbel usling. Men den, som willfar hans åstundan, han är ännu större usling. Han ware och hwars mans niding!

Men återgåm till skolan. "Herrans fruktan är wiss: herens begynnelse, — begynnelsen till att lära; ty (blott) de galne förakta wisshet och ruktan". Jag ser då lärare och lärjungar samlade, för att, efter hålles morgonbön, — oftonbön bör och hållas, — först flöta boken och hwad dertill hörer, på bestämmt flockslag, samt under wisa timmar. Men då arbete kräfwer hwila både till kropp och själ, så ligger uti ordspråket: ombyte förnöjer, äfwen den sanningen, att den ena syfvelsättningen blir en werkelig hwila från den andra, samt en uppmuntran, en förtröstning och förstärkning till förnyadt arbete. Jag ser således de slitige, uppmärksamme och beffedlige få lägga bort boken, för att ömsom alldeles roa sig, ömsom företaga någon lärsvän i det manuala, hwilket sednare ofta får företräde för det förre. Ja, så starkt är äts minstone hos wisa Guds belåten begäret att forma; och skaparndje har man äfwen hört lämpas på människor. — Men jag ser och de late, wårdsblöse och warnartige dömda att sitta wid boken eller i skamvrån, äfwen öfwer måltidsstimman. Vittra, men och helfosamma känsla,

att se andra äta och dricka eller på annat sätt njuta, men icke själf få vara med, utan blott se och sakna, samt på köpet vara själf orsaken dertill! — wälförståndes, att en förnuftig och human Skolmästare icke gör wederbö: rande till blotta bokhållare i den mening, som här förklarar sig själf, icke heller med förlan will inflappa wett och förstånd a posteriori; utan heldre wäcker och lifwar, än förwer och dödar hwad som kallas ambition, om här: till finnes gry eller byggningsämne. — Nästa gång ser jag de felande hatwa bättrat sig; och derför är idel glädje i de mehlöfas läger.

Detta och dylikt inom och utom hus, under wintren, då man dock genom den s. k. fönsterträdgården kan sätta sig i någon beröring med påföljande årstider. Ly snart, — om det också här i nordn måste något framflyttas, — inträffar: "Moths med sitt långa stagg lockar barnen utom vägg". Snart öppna sig allas sinnen, liksom jordens porer; så att åfwen den, som aldrig läste bokstafwen på sitt ställe, dock tyckes utsjunga: "Den blida wår är inne etc". Ja, snart ligger naturens oändliga bok, — det rätta praktverket, — fullt uppslagen, och winkar och bjuder och säger: Kom, se, läs, förstå, betrakta, njut, gläds, war lycklig och säll i och af Gud uti all hans verk! — Jag ser då lärare och lärjungar, stundom bårande krukor och lådor med isatta frön, hwaribland somliga redan utspruckit till plantor, begifwa sig till den lilla köksträdgården . . . Hvilket fönt tillfälle att både theoretiskt och praktiskt underwisa om förhållandet mellan den, som plantar och wartnar, och Honom, som wårten gifwer, samt formera närmare bekanskap och liksom conversera med Skaparen i det skapade! — Ja, jag ser icke allenast barn och ungdom, utan åfwen gammalt folk t. ex. på Söndagsmorgnar göra visiter i örtagården, åtminstone för att erhålla kyrkblommor, — de förre eller lärjungarna, för att omse och helsa sina älsklingar, samt af dem helsade warda, — de sednare, i synnerhet föräldrar, för att icke allenast glädjas med dem, som glade ärro, utan också hembåra mera sinne för saken, för theoris

förvandling till praxis. — — O! du smittsamma exempel och förefyn! O! du mäktiga afund, som äfwen har betydelse af nit och tåflan, att ej allenast hafwa det lifka bra som andra, utan och bättre, ja bättre och bättre, — gören planteringen af frukt- och prydnads-träd hemmas: stadd wid hwarje gård och koja: så skall man äfwen wara mindre utfart för nidigaor och frukttruswerk! — Och ware det wederbörande, i stället för stockstraff, erinradt, att Swenskt Lag så wäl som Guds ord icke allenast fred: lyser nåstans åkerwerk och planteringar äfwen för ohyn: nesfå, utan och utkräwer straff och stadestånd för åwer: kan!

Widare ser jag lärare och lärjungar m. fl. wandra till den större tegen eller Rosbbs-gården, der t. ex. arbets: tare redan äro anstälde, eller su blifwa det, efter kon: stens regler både till wäsende och form. Hwad kan icke här både ut: och inläras? Och att närmare än som skett omtala hwad Folk-skolans Föreståndare i örrigt kan åstad: komma, det wore blott att på en liten stund begå för stor tautologi.

Ett ord dock om föräldra: eller hemskolan och söndagskolan: Ware neml. föräldra: eller hemskolan första fröfattningen, första planteringen i all christelig jordmon! Ware folkskolan en ytterligare handläggning, en ympning, formering och utveckling till allehanda wäxtlighet! Och ware söndagskolan en helig warnings-ansalt med arlas: regn och såraregn till mognad och frukt i dyader både inför Gud och menniskor! — Huru skulle icke Läraren, i fall han är Prest och på morgonen eller förmiddagen ar: betat i Herrans wingård uti nådens rike, känna sig både andeligen och lekamligen stärkt att mången aften äfwen tjena Guds och mensklighetens sak i naturens — och kon: stens rike? — Huru gerna skulle icke både ungdom och mandom och ålderdom sälla sig dit, om det och stundom blott wore att se wexelunderwäsnings-exerciser, — Bil: derwerk, — mekaniska kraftyttringar eller förmågor, —

geo:

geometrisk constructioner och användningar, — arithmetiska golvvägar, — gymnastiska utöfningar o. m. d. eller höra historiska märkvärdigheter, — naturunder, — fabler och moraliska sannsagor, — eller ock göra botaniska excursioner och jemförelser mellan kunskapens och öfknighetens förståndets och galestkapens, slitens och lättjans bragder på åker och äng. Och utan att vilja eller frukta att smitta Swenska Prestes och Swenske Folk med hedniska irrläror, kon jag ej underlåta att erinra om Incas:Presternas i Peru bekanta swar till de förpåkade Spaniska munkarna & consortes eller stallbröder, då dese wille inbilla dem, att det war under deras wärdighet att såsom tacksamma barn stöta den moderliga jorden! . . .

Jmellertid, samt först och sist, må både Prestes och Profelyther lägga märke wid, huru ohjelpigt mången författningssmakare i förevarande ämne felar om han förbifer, eller öfversitter, eller ock will umbära, eller tror sig kunna förbättra hwad Bibelen i lekamlig som andelig närings- och uppehållswäg håller öf under ägonen, samt yrkar och instårper; hwilket alle korteligen må innesfattas uti det klassiska: Ora & labora = bed och arbeta! Och liksom man i det ena fallet, efter Christi egen och hans Apostlars antydning, bör weta och förstå något, ja mycket, — weta och förstå både sak och sätt, wäsende och form, — samt redo wara att gifwa skäl till sitt hopp; så måste man äfwen i andra fallet, — jag menar i rationell jordbruktswäg, — hafwa något inne, för att rättsligen komma dermed ut.

Tack ware berföre i synnerhet Bonde:Ståndet, som i fädrens fotspår så wärdigt och ihärdigt förantledt stadgar om Folkunderwisning! Pris ware Kongl. Maj:ts, Konung Carl XIV Johan, som såtit en sådan Folkets röst blifwa gällande lag! Mätte alla hafwa welat, samt wilja allt wist och rätt och godt så wäl som Han! Guds färd lek med Honom och allom Allmoga Hans!

Stuteligen lämnar jag en bland våra största Skalders och Salares ord, såsom lika klart utvisande förhållet landet eller det onda som råttas botemedlet deremot:

Från dörr till dörr de bleka barnen löpa
Och rigga bröd och wäxa upp till brott.
Ack! Det är lätt att med en skärp få köpa
sig fri från ögonblickets önskan blott!

Men vill du gifwa, så att Änglar glädas,
så afhjelp ej, men förekom en nöd;
tänk uppå allas, men dock heldst de spådas;
ty den, som arbet ger, ger också bröd.

Till ingen annan gåfwa är du pliktig;
All annan är förspild: ju mer du ger,
ju mer begärs det, — som en wattusftig,
ju mer han dricker, törstar desto mer.

www.books2ebooks.eu